

• *Dane:*

- Daň z príjmu. Prevádzkovatelia malých vodných elektrární, kogeneračná výroba elektriny a tepla, veterné elektrárne, tepelné čerpadlá, slnečné zariadenia, spaľovanie bioplynu a využitie geotermálnej energie sú na 5 rokov oslobodené od zdanenia.
- Cestná daň. Vozidlá s katalyzátorom, alebo tie, ktoré sú poháňané spaľovaním na propán-bután alebo zemný plyn majú o 50 % zníženú daň počas 2 rokov.
- Ceny energie. Postupné odbúranie štátnej dotácie z ceny energie predstavuje silný tlak na úsporu energie.
- Účasť štátu na poskytovanie financií pre rôzne programy vedúce k úsporám energie. Prvá národná správa obsahuje ďalšie opatrenia, ktoré v súčasnosti existujú i tie, o ktorých sa uvažuje v blízkej budúcnosti. Z nich najdôležitejšie budú: zákon o energetickom hospodárstve (december, 1995), zavádzanie princípov regionálnej energetickej politiky, Least Cost Planning, Demand Side Management, označovanie výrobkov a povinnosť vykonávať energetické audity pre získanie pôžičiek.
- Významné bude zvyšovanie uvedomelosti obyvateľov pre úspory energií.

Anna Violová

Dánsko – krajina s ekologickým cítením obyvateľov

Mozaika žltých, repkou olejnou osiatych polí a lánov obilia na pahorkatinnom reliéfe, oddelených alejami stromov s budovami fariem v zálahe zelene, malé dedinky so zachovanou architektúrou – to je typický obraz voľnej krajiny Dánskeho kráľovstva. Poľnohospodárska pôda zaberá 65 % jeho rozlohy a poľnohospodárska výroba predstavuje jedno z hlavných odvetví národného hospodárstva.

Na rozdiel od väčšiny ostatných európskych krajín, dnešný vzhľad krajiny je v hlavných črtách výsledkom rozdelenia pôdy na konci 18. storočia. Výrazným zásahom do prírodného prostredia bolo najmä odvodnenie viac ako 50 % poľnohospodárskej pôdy. Dôsledkom toho je značný úbytok mokraďových biotopov (zo 74 % všetkých typov biotopov r. 1884 na 37 % r. 1981).

Po druhej svetovej vojne ekonomický rozvoj celej spoločnosti podmienil racionalizáciu poľnohospodárstva, ktorá sa prejavila väčšou špecializáciou a koncentráciou produkcie, a s tým súvisiacou mechanizáciou a chemizáciou. Počet fariem klesol z 203 000 r. 1950 na 90 000 r. 1986 a ich priemerná rozloha stúpla z 15,8 ha na 25,7 ha. Intenzívny spôsob hospodárenia na poľnohospodárskej pôde spolu s priemyselnou výrobou spôsobili značné problémy v životnom prostredí – predovšetkým znečistenie riek, jazier a morí a úbytok líniových a maloplošných biotopov, v dánskej odbornej terminológii nazývaných „malé biotopy“. V súčasnosti tvoria 88 % hraníc poľnohospodárskych fariem, z toho asi dve tretiny sú líniové a zvyšok plošné biotopy. Niektoré z nich, predovšetkým mokraďové biotopy, sú podľa Zákona o ochrane prírody § 43 chránené.

Malé biotopy majú v poľnohospodárskej krajine nenahraditeľný význam. Predstavujú určitú nárazníkovú zónu z hľadiska hygieny životného prostredia a významne zvyšujú biodiverzitu. Sú neodmysliteľnou súčasťou dánskej krajiny - zvyšujú jej estetickú i zdravotno-relaxačnú hodnotu.

Impulzom k tvorbe a ochrane malých biotopov je aj veľký záujem obyvateľstva o krátkodobú rekreáciu. Popularite sa teší najmä poľovníctvo. Približne na 95 % poľnohospodárskej plochy sa lovia hlavne zajace, vysoká a raticová zver. Okrem produkcie zveriny majú malé biotopy význam aj z hľadiska estetického. Potrebu vnímať peknú scenériu krajiny pociťujú Dáni predovšetkým na nevyhnutných cyklistických potulkách.

Úspešnosť environmentálnej politiky sa nevyhnutne spája s „ekologickým povedomím“ širokých vrstiev obyvateľstva. Prestavba myslenia sa v Dánsku pohybuje v iných dimenziách ako na Slovensku, ale aj mnohých ďalších európskych krajinách. Predovšetkým vzťah obyvateľov k prírodným a kultúrno-historickým hodnotám je kvalitatívne odlišný. Dáni majú menšie nároky na obytný priestor a väčšie na „voľný priestor“, vhodný predovšetkým na krátkodobú rekreáciu, čo sa prejavuje hlavne na vidieku. Obývané staré domy, často historickej hodnoty, majú na naše pomery značne poddimenzovaný obytný priestor. V menšom rozsahu sa vyskytujúce novostavby sú citlivo zladené s pôvodnou architektúrou a celkovým obrazom krajiny. Dobrá ekonomická situácia obyvateľstva podmieňuje oddychovo-relaxačný charakter prilahlých záhrad.

Nadšenie domorodcov pre malé rybníčky s búdkami pre kačice, ktoré sa vyskytujú takmer v každej dedine, ale aj uprostred veľkoblokových polí, svedčí o ich vzťahu k vode. Neodmysliteľnou súčasťou vidieka sú voľne sa pasúce kone a dobytok.

Hrdosť Dánov na svoje dejiny dokumentuje úcta k zachovaným vikingským pamiatkam. Aj keď sa ich architektonická hodnota možno nedá porovnávať s veľkolepými monumentmi histórie iných európskych krajín, obyvatelia Dánskeho kráľovstva sú citliví či už na staré vikingské mohyly v tvare nízkych pahorkov porastených vegetáciou, alebo do-

konca na miesta stretávania sa Vikingov, dnes už hospodársky využívané územia bez viditeľnej známky historickej hodnoty.

Ekologické cítenie širokých vrstiev obyvateľstva, aktívne zasahujúcich do krajiny, je nielen dôležitým potenciálom praktického uplatňovania environmentálnej politiky Dánska, ale rešpektuje ho i dánske zákonodarstvo. Dánske kráľovstvo sa tak

môže pri riešení problémov vyplývajúcich z environmentálnej krízy, ktorá neobišla ani túto krajinu, odraziť od pevnej pôdy, ktorú mnohé európske krajiny, hlavne bývalé socialisticke, nemajú a stoja pred „ekologickou prestavbou“ spoločnosti, čo je úloha veľmi náročná a vyžadujúca si dlhý čas.

Marta Dobrovodská